Національні інтереси України
4(21) 2026
ISSN 3041-1793 Online
УДК 343.9:351.74

https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-4(21)-1177-1194

Габорець Ольга Андріївна доктор філософії, доцент, доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, м. Кропивницький, https://orcid.org/0000-0001-7791-6795

Лунгол Ольга Миколаївна кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, м. Кропивницький, https://orcid.org/0000-0001-8128-0072

КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ У ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Анотація. У статті здійснено комплексне дослідження кримінального аналізу як інструмента інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності правоохоронних органів у сучасних умовах трансформації злочинності, цифровізації кримінального середовища та зростання обсягів даних, що потребують професійного опрацювання. Показано, що кримінальний аналіз у міжнародній практиці еволюціонував від допоміжної форми статистичного узагальнення інформації до самостійного напряму професійної діяльності, який забезпечує підтримку оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування, стратегічного управління та прогнозування кримінальних загроз.

На основі узагальнення сучасних наукових досліджень і офіційних міжнародних джерел проаналізовано теоретичні підходи до розуміння сутності кримінального аналізу та його співвідношення з концепціями intelligence-led policing, evidence-based policing і problem-oriented policing. Встановлено, що міжнародний досвід демонструє існування кількох моделей інституціоналізації кримінального аналізу, зокрема американської, британської, європейської та скандинавської.

Доведено, що сучасний розвиток кримінального аналізу тісно пов’язаний із застосуванням геоінформаційних систем, аналізу зв’язків, інструментів відкритої розвідки (OSINT), а також методів обробки природної мови та штучного інтелекту. Виокремлено нормативно-правові, інституційні,

ISSN 3041-1793 Online
технологічні, освітні та етичні проблеми, що стримують ефективне використання кримінального аналізу в діяльності правоохоронних органів. У підсумку сформульовано авторське бачення кримінального аналізу як інтегрованої системи перетворення даних у правоохоронно значуще аналітичне знання та окреслено перспективи розвитку цієї сфери в Україні з урахуванням міжнародного досвіду.
Ключові слова: кримінальний аналіз, правоохоронна діяльність, intelligence-led policing, OSINT, штучний інтелект.

Haborets Olha PhD in Pedagogical Sciences, Docent, Associate Professor of the Department of Operational-Search Activity and Information Security of the Educational and Scientific Institute for the Training of Specialists for Criminal Police Units named after E.O. Didorenko of Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi, https://orcid.org/0000-0001-7791-6795

Lunhol Olha PhD in Pedagogical Sciences, Docent, Head of the Department of Operational-Search Activity and Information Security of the Educational and Scientific Institute for the Training of Specialists for Criminal Police Units named after E.O. Didorenko of Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi, https://orcid.org/0000-0001-8128-0072

CRIMINAL ANALYSIS IN LAW ENFORCEMENT ACTIVITIES: INTERNATIONAL EXPERIENCE

Abstract. The article presents a comprehensive study of criminal analysis as a tool of information and analytical support for law enforcement activities in the context of contemporary transformations of crime, the digitalization of the criminal environment, and the increasing volume of data requiring professional processing. It is shown that in international practice criminal analysis has evolved from an auxiliary form of statistical information summarization into an independent field of professional activity that supports operational-search activities, pre-trial investigations, strategic management, and the forecasting of criminal threats.

Based on the synthesis of contemporary academic research and official international sources, the paper analyzes theoretical approaches to understanding the essence of criminal analysis and its relationship with the concepts of intelligence-led policing, evidence-based policing, and problem-oriented policing. It is established that international experience demonstrates the existence of several models of the institutionalization of criminal analysis, in particular the American, British, European, and Scandinavian models.

It is demonstrated that the modern development of criminal analysis is closely associated with the application of geographic information systems, link analysis,

ISSN 3041-1793 Online
open-source intelligence (OSINT) tools, as well as natural language processing and artificial intelligence methods. The study identifies legal, institutional, technological, educational, and ethical challenges that constrain the effective implementation of criminal analysis in law enforcement practice. The article ultimately formulates the author's conceptualization of criminal analysis as an integrated system for transforming data into law-enforcement-relevant analytical knowledge and outlines prospects for the further development of this field in Ukraine in light of international experience.

Keywords: criminal analysis, law enforcement activity, intelligence-led policing, OSINT, artificial intelligence.

Постановка проблеми. Сучасна злочинність змінюється не лише кількісно, а передусім якісно. Її характер дедалі більше визначається мережевістю, технологічною адаптивністю, транснаціональністю та високою здатністю до маскування в цифровому середовищі. Злочинна діяльність більше не обмежується фізичним простором: вона відбувається одночасно у фінансових системах, соціальних мережах, комунікаційних каналах, логістичних ланцюгах, інформаційних платформах і на транскордонних кримінальних ринках. За таких умов класичні моделі правоохоронного реагування, що ґрунтувалися переважно на реєстрації події, локальному зборі доказів і реагуванні на вже вчинене правопорушення, виявляються недостатніми для своєчасного виявлення злочинних структур, оцінювання ризиків і запобігання складним кримінальним явищам. Саме в цьому контексті особливого значення набуває кримінальний аналіз як інструмент системного перетворення розрізнених даних на практично релевантні знання.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що правоохоронні органи в усьому світі дедалі частіше функціонують в умовах інформаційного перевантаження. Кримінальне провадження, оперативно-розшукова діяльність, аналітична підтримка патрулювання, управлінське планування та міжвідомча координація генерують і використовують значні масиви інформації, причому суттєва її частина має неструктурований характер. Норвезьке дослідження, проведене на основі аналізу 742 135 слідчих завдань [5], показало, що серед найпоширеніших джерел інформації домінують інтерв'ю та цифрові докази, тоді як ключовою проблемою залишається ручне опрацювання великих масивів текстових даних і відсутність цілісної моделі інформаційного аналізу. Це свідчить про те, що ефективність правоохоронної діяльності нині залежить не стільки від самої наявності даних, скільки від здатності інституцій концептуально їх осмислювати, структурувати, співвідносити та інтерпретувати.

Водночас у міжнародній поліцейській практиці кримінальний аналіз уже давно перестав бути другорядною технічною функцією. Міжнародна асоціація

ISSN 3041-1793 Online
кримінальних аналітиків визначає його як професію та процес, у межах якого застосовуються кількісні й якісні методи аналізу даних, що мають цінність для поліції та суспільства, а результати такого аналізу використовуються для підтримки розслідувань, патрульної діяльності, запобігання злочинності, вирішення кримінологічних проблем і оцінювання ефективності поліцейських заходів [12, 13]. У Великій Британії National Intelligence Model та Intelligence Management Guidance [9, 15] закріплюють аналітичне забезпечення як один із базових елементів ухвалення поліцейських управлінських рішень. У структурі Europol аналітичні проєкти та стратегічний аналіз безпосередньо застосовуються для визначення пріоритетів у боротьбі з організованою злочинністю та тероризмом [10, 11, 16].

Для української науки і практики ця проблематика має подвійне значення. З одного боку, кримінальний аналіз уже посів помітне місце у розвитку Національної поліції, Бюро економічної безпеки, антикорупційних та інших правоохоронних органів. З іншого боку, вітчизняні дослідження фіксують наявність істотних труднощів, серед яких — нормативна фрагментарність, відомча ізольованість, орієнтація на підхід до розгляду кожного випадку окремо, недостатність стандартизованої професійної підготовки, ризики витоку даних і нерівномірний доступ до сучасних аналітичних інструментів. Отже, потреба в ґрунтовному науковому осмисленні кримінального аналізу як цілісного феномену сучасної правоохоронної діяльності є беззаперечною.

У науковому вимірі проблема полягає в тому, що кримінальний аналіз часто досліджується фрагментарно: або як різновид інформаційно-аналітичної роботи, або як інструмент кримінальної розвідки, або як елемент цифрової трансформації слідства. Водночас саме комплексний підхід, що поєднує інституційний, методологічний, технологічний і правовий виміри, дає змогу адекватно оцінити його природу, функції та перспективи розвитку. Саме тому дослідження міжнародного досвіду виступає не допоміжним компонентом, а ключовим інструментом виявлення закономірностей розвитку цієї сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові підходи до кримінального аналізу формувалися у кількох взаємопов’язаних напрямах. Найбільш ґрунтовно загальні теоретичні засади кримінального аналізу розкрито у працях Eric L. Piza та Rachael A. Arietti [4], які розглядають його як основу data-informed policing і пропонують класифікувати кримінальний аналіз на чотири основні види: розвідувальний, тактичний, стратегічний та адміністративний. У їхньому підході кримінальний аналіз постає не як допоміжне технічне узагальнення статистичних даних, а як системоутворюючий компонент сучасної поліцейської діяльності, пов’язаний із crime mapping, hot spots policing, focused deterrence, CompStat та evidence-based policing.

ISSN 3041-1793 Online

Суттєвий внесок у сучасне переосмислення кримінального аналізу зробили також дослідження, пов'язані з цифровим виміром кримінальних розслідувань. Особливо показовою в цьому контексті є праця Mads Skipanes, Gianluca Demartini, Katrin Franke та Alf Bernt Nissen [5], у якій обґрунтовано, що традиційна hypothesis-driven модель розслідування не забезпечує належної процедури інформаційного аналізу. Автори пропонують framework, побудований на принципах thematization, categorization та exploration, і пов'язують його з перспективами використання методів штучного інтелекту для опрацювання неструктурованих текстових даних у кримінальних провадженнях. Цей підхід є важливим тим, що зміщує акцент з абстрактного «аналізу інформації» на конкретні когнітивні та процедурні механізми формування знання у слідчій діяльності.

В українському науковому просторі [17-20] кримінальний аналіз досліджується переважно в межах проблематики intelligence-led policing, оперативно-розшукової діяльності та інформаційно-аналітичного забезпечення Національної поліції. У вітчизняних роботах простежується кілька основних напрямів. Перший пов'язаний із розробленням понятійного апарату та нормативно-правового підґрунтя кримінального аналізу. Другий – з визначенням його ролі, функцій і аналітичних продуктів у діяльності оперативних підрозділів. Третій – з аналізом окремих методів та інструментів, зокрема OSINT, аналітики телефонних з'єднань, картографування злочинності та використання спеціалізованого програмного забезпечення. Четвертий – із дослідженням зарубіжного досвіду та можливостей його імплементації в українській правоохоронній системі.

Разом із тим аналіз наукових публікацій свідчить, що більшість із них зосереджується або на загальнотеоретичних засадах, або на окремих технологічних чи організаційних аспектах. Значно рідше кримінальний аналіз розглядається як цілісна система, що поєднує логіку правоохоронного пізнання, інституційне забезпечення, сучасні аналітичні технології, моделі прийняття управлінських рішень і вимоги до захисту прав людини. Саме ця обставина формує наукову прогалину, яку необхідно заповнити.

Окремого значення набувають офіційні джерела, що відображають сучасний стан міжнародної практики. College of Policing закріплює intelligence management як елемент професійної поліцейської практики та пов'язує його з National Intelligence Model. Europol використовує Analysis Projects і SOCTA як інструменти операційного та стратегічного аналізу загроз. Платформа CrimeSolutions [14] оцінює hot spots policing як ефективну практику зниження загального рівня злочинності, що демонструє зв'язок між аналітичним картографуванням і перевіреними управлінськими рішеннями. Отже, у міжнародному середовищі кримінальний аналіз розвивається не ізольовано, а в межах ширших систем intelligence, strategic assessment та evidence-based decision-making.

ISSN 3041-1793 Online

Таким чином, узагальнення останніх досліджень і публікацій дає підстави стверджувати, що кримінальний аналіз дедалі чіткіше постає як інтегративна міждисциплінарна сфера. Водночас існує потреба у дослідженні, яке поєднає в єдину логічну систему його теоретичні засади, міжнародні моделі, технологічні трансформації та практичні виклики.

Тому **метою статті** є комплексне дослідження кримінального аналізу у діяльності правоохоронних органів крізь призму міжнародного досвіду, з'ясування його сутності, функціонального призначення, інституційних моделей, сучасних технологічних трансформацій і перспектив застосування в українській правоохоронній практиці.

Виклад основного матеріалу. Кримінальний аналіз доцільно розглядати як специфічну форму правоохоронного пізнання, що забезпечує перехід від розрізнених даних до інтерпретованого знання, необхідного для оперативних, слідчих, управлінських і стратегічних рішень. Такий підхід дозволяє визначити його як важливий механізм осмислення злочинності та підтримки правоохоронного реагування.

Саме тому в міжнародній теорії та практиці кримінальний аналіз тісно пов'язується з data-informed policing [1-3]. У роботі Eric L. Piza та Rachael A. Arietti [4] підкреслюється, що незалежно від конкретних дефініцій незмінним залишається одне: кримінальний аналіз є основою правоохоронної діяльності, що спирається на дані. Це положення має принципове значення, оскільки свідчить про те, що аналітична функція не може бути факультативною чи ситуативною. Навпаки, без неї неможливі ані раціональне розміщення ресурсів, ані адекватне виявлення кримінальних закономірностей, ані формування довгострокових превентивних стратегій.

У цьому контексті особливу увагу привертає типологія кримінального аналізу. Його поділ на розвідувальний, тактичний, стратегічний та адміністративний відображає не формальну класифікацію, а різні горизонти правоохоронних рішень. Розвідувальний аналіз орієнтований на виявлення злочинних мереж, повторних правопорушників, фінансових і комунікаційних зв'язків. Тактичний аналіз спрямований на ідентифікацію короткострокових патернів, серій злочинів, повторюваних способів дії, а також часових і просторових концентрацій кримінальної активності. Стратегічний аналіз досліджує довготривалі тенденції, структурні чинники та ризики, які повинні враховуватися під час формування політики безпеки. Адміністративний аналіз забезпечує внутрішнє управління, звітність, оцінювання навантаження та ефективності діяльності. Таким чином, уже на рівні типології стає очевидним, що кримінальний аналіз поєднує короткостроковий, середньостроковий і довгостроковий виміри правоохоронної діяльності.

Порівняльний аналіз міжнародного досвіду свідчить, що кримінальний аналіз у різних країнах реалізується в межах кількох концептуальних моделей,

ISSN 3041-1793 Online

які відрізняються функціональним призначенням, рівнем інтеграції в систему управління правоохоронними органами та характером аналітичних продуктів. Узагальнення сучасних наукових досліджень і практик дозволяє виокремити чотири основні моделі кримінального аналізу.

Перша модель – операційно-тактична, характерна насамперед для правоохоронних систем США. У межах цієї моделі кримінальний аналіз використовується передусім як інструмент підтримки поточної поліцейської діяльності, включаючи аналіз серійних злочинів, виявлення «гарячих точок» злочинності, оцінювання повторної віктимізації та розподіл поліцейських ресурсів. Центральне місце у такій системі посідають методи просторового аналізу злочинності (crime mapping), використання геоінформаційних систем та аналітика оперативних даних [6].

Друга модель – інтелектуально-розвідувальна, що сформувалася у Великій Британії в межах концепції intelligence-led policing. У цій моделі кримінальний аналіз інтегрується у систему управління правоохоронною діяльністю через використання аналітичних продуктів (intelligence products), які забезпечують визначення пріоритетів боротьби зі злочинністю, оцінювання загроз та координацію діяльності підрозділів. Основою функціонування такої моделі є National Intelligence Model, що передбачає систематичне використання аналітичних даних для прийняття стратегічних управлінських рішень.

Третя модель – стратегічно-мережева, яка найбільш виразно представлена у діяльності Europol та інших міжнародних правоохоронних структур. У межах цієї моделі кримінальний аналіз спрямований на дослідження складних форм організованої злочинності, транснаціональних кримінальних мереж і нелегальних ринків. Його ключовими інструментами виступають аналіз кримінальних мереж, стратегічні оцінки загроз (зокрема SOCTA), а також аналітичні проєкти, спрямовані на підтримку міжнародних розслідувань.

Четверта модель – інформаційно-аналітична модель розслідувань, що активно розвивається у скандинавських країнах, зокрема в Норвегії. Її особливістю є орієнтація на аналіз великих масивів неструктурованої інформації у кримінальних провадженнях. У межах цієї моделі використовуються сучасні методи обробки текстових даних, технології Natural Language Processing, інформаційний пошук, автоматизоване вилучення інформації та інші інструменти інтелектуальної підтримки аналітичної діяльності.

Таким чином, сучасний кримінальний аналіз не обмежується однією універсальною моделлю, а функціонує як багаторівнева система аналітичного забезпечення правоохоронної діяльності. Відмінності між національними підходами полягають не у самому факті використання кримінального аналізу, а у домінуючій функції, яку він виконує в межах конкретної правоохоронної

ISSN 3041-1793 Online

системи – тактичній, управлінській, стратегічній або інформаційно-аналітичній.

Таблиця 1.

Порівняльна характеристика міжнародних моделей кримінального аналізу

Модель кримінального аналізу	**Країни / інституції**	**Основна мета**	**Ключові інструменти**	**Роль у правоохоронній діяльності**
Операційно-тактична модель	США, місцеві поліцейські департаменти	Підтримка поточної поліцейської діяльності, виявлення серій злочинів	GIS, crime mapping, hot spots analysis, CompStat	Оптимізація розміщення поліцейських ресурсів і реагування на кримінальні патерни
Інтелектуально-розвідувальна модель	Велика Британія	Пріоритезація загроз та управління правоохоронною діяльністю	National Intelligence Model, intelligence products, risk assessment	Формування управлінських рішень у системі intelligence-led policing
Стратегічно-мережева модель	Europol, країни ЄС	Аналіз організованих злочинних мереж та транснаціональної злочинності	SOCTA, network analysis, strategic threat assessment	Координація міжнародних розслідувань і визначення пріоритетів боротьби зі злочинністю
Інформаційно-аналітична модель розслідувань	Норвегія, скандинавські країни	Аналіз великих масивів неструктурованих даних у кримінальних розслідуваннях	NLP, information retrieval, text mining, AI-supported analysis	Інтелектуальна підтримка слідчої діяльності та робота з цифровими доказами

Наведене порівняння показує, що в сучасних правоохоронних системах кримінальний аналіз виконує різні функції залежно від організаційної моделі policing: від оперативно-тактичної підтримки поліцейської діяльності до стратегічного аналізу загроз і роботи з неструктурованими даними. Це свідчить про розширення його ролі в системі аналітично керованої правоохоронної діяльності.

Водночас сама наявність такої класифікації ще не пояснює, чому кримінальний аналіз набув настільки важливого значення в сучасних поліцейських моделях. Відповідь полягає у його інтеграції з ширшими концепціями policing. Насамперед ідеться про intelligence-led policing. Британська National Intelligence Model виходить із того, що поліція повинна будувати свою діяльність не лише на фіксації подій і загальній статистиці, а

ISSN 3041-1793 Online
на системному формуванні intelligence products, здатних підтримувати tasking and coordination, пріоритезацію загроз і цільове використання ресурсів. У межах такого підходу кримінальний аналіз стає не просто службою підтримки, а інтелектуальним ядром організації, яке забезпечує перехід від інформації до визначення пріоритетів.

У цьому контексті проявляється важлива відмінність між традиційним правоохоронним реагуванням і аналітично керованою моделлю. У першому випадку діяльність тяжіє до реагування на окремий інцидент, у другому – до виявлення повторюваних проблем, ризикових середовищ, провідних фігур злочинних мереж, а також ключових просторових і поведінкових патернів. Ця різниця має не лише організаційний, а й епістемологічний характер: кримінальний аналіз спонукає правоохоронну систему мислити не окремою подією, а структурою.

У зв'язку з цим кримінальний аналіз виявляється органічно пов'язаним і з evidence-based policing. Якщо intelligence-led policing визначає, як організація повинна працювати з інформацією та пріоритетами, то evidence-based policing відповідає на питання, які саме заходи є ефективними для зменшення злочинності. У цьому контексті кримінальний аналіз виконує подвійну функцію: з одного боку, він допомагає коректно ідентифікувати та таргетувати проблеми, а з іншого – забезпечує оцінювання наслідків поліцейських втручань [7]. Цим пояснюється значення hot spots policing як прикладу аналітично орієнтованої практики. За даними платформи CrimeSolutions, практика hot spots policing оцінюється як ефективна для зниження загального рівня злочинності, що підкреслює важливість просторового аналізу для прийняття обґрунтованих правоохоронних рішень. Отже, кримінальний аналіз постає не лише засобом опису реальності, а й механізмом перевірки ефективності правоохоронної практики.

Аналіз розвитку сучасних підходів до правоохоронної діяльності дає підстави розглядати кримінальний аналіз у ширшому контексті еволюції моделей policing. У науковій літературі простежується послідовний перехід від реактивного реагування на окремі правопорушення до аналітично орієнтованих підходів, що ґрунтуються на системному використанні даних, оцінюванні ризиків та інтелектуальній підтримці прийняття рішень. У межах цієї еволюції особливого значення набули problem-oriented policing, intelligence-led policing та data-driven policing, кожна з яких по-своєму посилила роль кримінального аналізу. Якщо problem-oriented policing акцентує увагу на виявленні та дослідженні повторюваних криміногенних проблем, intelligence-led policing інтегрує аналітичні продукти у процес визначення пріоритетів і координації ресурсів, то data-driven policing орієнтує правоохоронну діяльність на використання великих масивів даних, цифрових доказів, геоінформаційного аналізу та автоматизованих інформаційно-

ISSN 3041-1793 Online
аналітичних систем. Таким чином, розвиток зазначених підходів засвідчує, що кримінальний аналіз став важливим елементом переходу від переважно реактивної моделі правоохоронної діяльності до проактивного, аналітично керованого управління безпекою.

Ще виразніше аналітичний характер сучасної поліцейської діяльності проявляється у problem-oriented policing. Цей підхід, заснований на моделі SARA, орієнтує правоохоронну діяльність не на ізольоване реагування на окремі інциденти, а на виявлення, дослідження та усунення повторюваних криміногенних проблем, їх причин, механізмів відтворення та середовищ, у яких вони виникають. Саме тому в межах problem-oriented policing аналітична складова набуває не допоміжного, а концептуального значення, оскільки дозволяє перейти від фіксації окремих подій до розуміння структурних закономірностей злочинної активності. У цій логіці етап analysis не обмежується збиранням або систематизацією інформації, а виконує функцію інтелектуального обґрунтування для подальших управлінських і практичних рішень. Аналітична робота в такому підході спрямовується на виявлення стійких патернів, повторюваних зв'язків, факторів ризику, просторових і часових концентрацій злочинності, а також на встановлення тих умов, за яких певна криміногенна проблема відтворюється. Таким чином, якщо intelligence-led policing надає кримінальному аналізу організаційно-управлінської форми, а evidence-based policing визначає критерії оцінювання результативності правоохоронних заходів, то problem-oriented policing формує дослідницьку логіку роботи з конкретними криміногенними проблемами, орієнтуючи кримінальний аналіз на глибоке пояснення причинно-наслідкових зв'язків і підготовку обґрунтованих рішень превентивного та управлінського характеру.

Від окресленої теоретичної рамки закономірно перейти до аналізу міжнародного досвіду, оскільки саме він дає змогу простежити, яким чином різні правоохоронні системи інституціоналізували кримінальний аналіз, визначили його функціональне призначення, місце в управлінській структурі та зв'язок із практикою прийняття рішень. Звернення до зарубіжних моделей є важливим не лише з огляду на можливість порівняння окремих організаційних рішень, а й тому, що воно дозволяє виявити загальні закономірності розвитку кримінального аналізу як складника сучасної аналітично орієнтованої правоохоронної діяльності. Саме міжнародний досвід показує, що ефективність кримінального аналізу визначається не стільки набором застосовуваних інструментів, скільки рівнем його інтеграції у процеси оперативного, слідчого та стратегічного управління.

Американська модель розвивалася еволюційно – через поєднання локальних поліцейських практик, урбаністичних досліджень, картографування злочинності та поступової професіоналізації аналітиків. Її суттєвою рисою є акцент на тактичному та просторовому аналізі, тісний зв'язок із hot

ISSN 3041-1793 Online

spots policing, CompStat і доказовим оцінюванням поліцейських заходів. Саме у США сформувалося потужне професійне середовище кримінальних аналітиків, інституційним центром якого стала International Association of Crime Analysts (IACA). Сильною стороною американського досвіду є його прагматизм: кримінальний аналіз розглядається передусім як інструмент підвищення якості практичних рішень і перевірки їх ефективності. Водночас слабшою стороною залишається значна нерівномірність аналітичної спроможності між різними юрисдикціями.

Британська модель, навпаки, вирізняється високим ступенем стандартизації. National Intelligence Model та APP з intelligence management створили єдину рамку для циркуляції intelligence, підготовки аналітичних продуктів, оцінки ризиків та tasking and coordination. Перевага цієї моделі полягає в тому, що аналітика не ізолюється у спеціалізованому підрозділі, а вбудовується у процес управління поліцією. Разом із тим така система потребує високої культури використання аналітичних продуктів; без неї стандартизація ризикує перетворитися на формалізм.

Європейський підхід найбільш яскраво реалізується на рівні Europol. Analysis Projects та strategic analysis в Europol використовуються для підтримки транскордонних розслідувань, виявлення злочинних мереж і вироблення пріоритетів на рівні ЄС. EU-SOCTA виконує функцію флагманської оцінки загроз, на основі якої визначаються основні напрями боротьби з серйозною та організованою злочинністю. Специфіка цієї моделі полягає в тому, що кримінальний аналіз тут одразу працює в умовах міждержавного обміну даними, різних правових режимів, складних мережевих злочинів і високої ролі стратегічного threat assessment.

Надзвичайно цінним для сучасного етапу є також норвезький досвід, представлений у дослідженні Kripos [5]. Його значущість полягає в тому, що він зміщує акцент з організаційних моделей policing на саму внутрішню процедуру інформаційного аналізу в межах кримінального розслідування. У цьому підході thematization, categorization та exploration розглядаються як базові операції, що перетворюють зібрану інформацію на аналітичне знання. Особливо важливо, що автори пов'язують ці процедури не лише з людським мисленням, а й із можливостями використання NLP, information retrieval, information extraction, question answering і retrieval-augmented generation.

Цей підхід є показовим, оскільки демонструє, що розвиток кримінального аналізу пов'язаний не лише зі зростанням обсягів даних, а зі зміною самої архітектури аналітичного процесу.

Саме на цьому етапі стає очевидно, що цифровізація змінює природу кримінального аналізу. Коли значна частина джерел має неструктурований характер – протоколи допитів, листування, чати, матеріали соціальних мереж, тексти повідомлень, телекомунікаційні логи, контент із мобільних пристроїв,

ISSN 3041-1793 Online
– класичні статистичні й табличні моделі стають недостатніми. Дослідження норвезьких авторів показало, що приблизно кожне третє слідче завдання пов'язане з інтерв'ю, а близько кожного п'ятого – з цифровими доказами. Це означає, що кримінальний аналіз дедалі більше стає аналізом тексту, цифрових артефактів, зв'язків та часових реконструкцій.

У цьому контексті вирішального значення набувають інформаційно-аналітичні технології. Геоінформаційні системи дозволяють виявляти просторові концентрації злочинності та підтримувати hot spots policing. Аналітика зв'язків, зокрема в IBM i2 Analyst's Notebook, забезпечує візуалізацію мереж і хронологій подій.

Технології OSINT розширюють джерельну базу кримінального аналізу за рахунок відкритих даних, соціальних мереж та цифрових слідів. Водночас методи Natural Language Processing, Information Retrieval та Information Extraction відкривають нові можливості для автоматизованого вилучення сутностей, виявлення тематичних зв'язків, пошуку релевантних фрагментів і допомоги слідчому чи аналітику у побудові ліній розслідування.

Однак саме тут виникає принципово важлива проблема. Застосування інструментів штучного інтелекту у кримінальному аналізі не може розглядатися як автоматична заміна людського професійного судження. Дослідники, що аналізують використання RAG та LLM у слідчому контексті, підкреслюють ризики hallucination, непрозорості reasoning, складності перевірки результатів та високої ресурсомісткості моделей [5].

Тому найбільш обґрунтованою видається концепція, за якою AI не підміняє аналітика, а виконує функцію інтелектуальної підтримки його роботи. Це означає, що центральним залишається не алгоритм, а процедура перевірки, пояснюваність і здатність вбудувати цифровий інструмент у правомірний процес прийняття рішень.

Якщо ж перейти від технологічних можливостей до практичних бар'єрів, то стає очевидним, що кримінальний аналіз стикається не лише з технічними, а з системними проблемами. Українські дослідження виокремлюють щонайменше шість груп таких викликів: нормативно-правові, інституційні, праксеологічні, технологічні, освітні та етичні [17-20].

Запропонована класифікація загалом узгоджується з висновками, що випливають із міжнародного досвіду інституціоналізації кримінального аналізу. Нормативно-правові проблеми пов'язані передусім із фрагментарністю регулювання, недостатньою уніфікацією термінології та відсутністю єдиних процедур міжвідомчого обміну даними. Коли різні органи або навіть різні департаменти в межах одного відомства використовують різні підходи до кримінального аналізу, це ускладнює сумісність аналітичних продуктів і підриває ефективність взаємодії. Саме тому міжнародні моделі, зокрема британська та європейська, демонструють важливість стандартизованих

ISSN 3041-1793 Online

аналітичних рамок. Інституційні проблеми пов'язані з відомчою ізоляцією, дефіцитом довіри, конкуренцією за ресурси й результати, а також тим, що аналітичні підрозділи нерідко залишаються периферійними щодо прийняття рішень. За таких умов кримінальний аналіз формально існує, але не визначає реальної логіки дії правоохоронного органу. Саме це є однією з головних причин розриву між аналітичними можливостями та практичною користю.

Праксеологічні проблеми виявляються у домінуванні логіки «від випадку до випадку», коли аналітична діяльність обмежується рамками окремого кримінального провадження. Такий підхід унеможливлює цілісне бачення мережевих зв'язків, довготривалих тенденцій, повторюваних криміногенних проблем і ризикових середовищ. Унаслідок цього звужується потенціал стратегічного аналізу, а сам кримінальний аналіз редукується до набору ізольованих кейсових продуктів.

Технологічні проблеми полягають не лише в нестачі сучасного програмного забезпечення, а й у стрімкому зростанні обсягів даних, що вимагає постійного оновлення інструментів і компетентностей. Самі по собі великі дані не створюють переваги; без належної методології вони продукують перевантаження, фрагментацію і ризик пропустити релевантну інформацію.

Освітній вимір не менш важливий. Підготовка кримінального аналітика не може зводитися до технічного володіння окремими програмами. Вона повинна поєднувати знання з криміналістики, статистики, GIS, інформаційного пошуку, права, теорії злочинності, аналітики зв'язків, управлінського мислення та захисту даних. У цьому контексті стандартизовані програми IACA та загальноєвропейські професійні стандарти є цінним орієнтиром.

Нарешті, етичні та правозахисні ризики становлять особливу групу проблем. Чим потужнішими стають аналітичні інструменти, тим гострішими є питання законності доступу до даних, пропорційності втручання, недопущення зловживань, запобігання несанкціонованому копіюванню чи витоку інформації, а також контролю над використанням алгоритмічних висновків.

Несанкціоноване використання інформаційно-аналітичних ресурсів уповноваженими особами слід розглядати не лише як технічну чи дисциплінарну проблему, а як системний чинник підриву довіри до аналітично орієнтованої моделі правоохоронної діяльності.

Усе це дозволяє сформулювати принциповий теоретичний висновок: кримінальний аналіз не може бути успішним у відриві від організаційної культури, правових стандартів, професійної підготовки та етики поводження з даними. Іншими словами, технологічний розвиток сам по собі не породжує ефективного кримінального аналізу. Він лише створює можливість, яка реалізується або втрачається залежно від зрілості інституції.

ISSN 3041-1793 Online

Саме тут і виникає питання перспектив для України. Очевидно, що вітчизняна модель кримінального аналізу вже пройшла етап початкового інституційного становлення. Однак подальший розвиток повинен відбуватися не шляхом механічного накопичення інструментів або розширення штатів, а через досягнення методологічної зрілості. Це передбачає, по-перше, уніфікацію правових та організаційних підходів; по-друге, інтеграцію аналітичних підрозділів у повний цикл прийняття рішень; по-третє, розвиток моделей, зорієнтованих не лише на case support, а на strategic and problem-oriented analysis; по-четверте, створення сучасних аналітичних середовищ для роботи з неструктурованими даними та цифровими доказами; по-п'яте, формування стандартів human oversight при використанні AI.

У цьому сенсі міжнародний досвід не слід сприймати як набір окремих прикладів для цитування. Його справжня цінність полягає в тому, що він демонструє загальну закономірність: кримінальний аналіз стає центральним інструментом правоохоронної діяльності лише там, де він одночасно інституціоналізований, методологічно осмислений, технологічно підтриманий і нормативно врівноважений. Саме така інтегрована логіка повинна лежати в основі подальшого розвитку цієї сфери в Україні.

Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що кримінальний аналіз є важливим складником сучасної правоохоронної діяльності, який поєднує організаційні, методологічні та технологічні засади роботи з даними. Його ефективність визначається не лише наявністю аналітичних інструментів, а й рівнем інституційної інтеграції, професійної підготовки аналітиків, стандартизацією процедур і здатністю правоохоронної системи використовувати аналітичні продукти у процесі прийняття рішень.

Порівняльний аналіз міжнародного досвіду засвідчує, що в сучасних моделях policing кримінальний аналіз інтегрується в усі рівні управління безпекою — від оперативної підтримки розслідувань до стратегічного планування та прогнозування кримінальних загроз. Попри відмінності між окремими моделями кримінального аналізу за рівнем інституційної інтеграції та характером аналітичних завдань, спільною тенденцією є зростання його ролі як інструмента аналітично керованої правоохоронної діяльності. У цьому зв'язку розвиток кримінального аналізу пов'язаний не лише з технологічною модернізацією правоохоронних органів, а й із переходом до системного осмислення кримінальних явищ, ризиків і закономірностей злочинної діяльності.

Висновки. У результаті проведеного дослідження досягнуто поставленої мети, що полягала у комплексному дослідженні кримінального аналізу, з'ясуванні його сутності, функціонального призначення, інституційних моделей, технологічних трансформацій та перспектив застосування, і встановлено, що кримінальний аналіз у сучасних умовах розвитку правоохоронної

ISSN 3041-1793 Online

діяльності трансформується з допоміжної інформаційної функції у системний інструмент інтелектуального забезпечення протидії злочинності. Його ключове призначення полягає у перетворенні розрізнених інформаційних масивів про злочинну діяльність на структуроване аналітичне знання, що забезпечує обґрунтоване прийняття оперативних, управлінських і стратегічних рішень у сфері безпеки.

Проведене дослідження дозволило виокремити чотири основні моделі кримінального аналізу: операційно-тактичну, інтелектуально-розвідувальну, стратегічно-мережеву та інформаційно-аналітичну, що відображають різні рівні інтеграції аналітичної діяльності у систему правоохоронного управління. Зазначені моделі демонструють еволюцію ролі кримінального аналізу – від інструмента підтримки оперативної діяльності до ключового механізму стратегічного управління безпекою та протидії складним формам злочинності.

Порівняльний аналіз міжнародного досвіду засвідчив, що кримінальний аналіз посідає центральне місце в сучасних моделях правоохоронної діяльності, однак його функціональне наповнення та інституційна роль різняться залежно від особливостей національних систем. У США він розвивається переважно як інструмент підвищення ефективності поліцейських практик і доказового оцінювання їх результативності; у Великій Британії – як складова концепції intelligence-led policing, що інтегрує аналітичну діяльність у систему управління правоохоронними ресурсами; у країнах Європейського Союзу – як елемент стратегічного аналізу загроз та міждержавної координації у протидії організованій злочинності. Порівняння цих моделей дозволяє констатувати, що спільною тенденцією є поступовий перехід від реактивного реагування на злочини до аналітично керованого управління безпекою.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному осмисленні кримінального аналізу як інтегрованої системи інформаційно-аналітичного забезпечення правоохоронної діяльності, що поєднує організаційні, методологічні та технологічні складові. Обґрунтовано, що ефективність кримінального аналізу визначається не лише рівнем використання аналітичних інструментів, а передусім ступенем його інституційної інтеграції у процес прийняття управлінських рішень, розвитком професійних компетентностей аналітиків, а також наявністю налагоджених механізмів міжвідомчого обміну інформацією.

Встановлено, що сучасний розвиток кримінального аналізу характеризується активним використанням цифрових технологій, зокрема геоінформаційних систем, аналізу соціальних мереж, інструментів відкритої розвідки (OSINT), а також методів обробки великих масивів даних та технологій штучного інтелекту. Разом із тим застосування таких інструментів потребує належного нормативно-правового регулювання, дотримання стандартів інформаційної безпеки та забезпечення балансу між ефективністю

ISSN 3041-1793 Online

правоохоронної діяльності і захистом прав людини. Для України міжнародний досвід має важливе методологічне значення, оскільки дозволяє визначити стратегічні напрями подальшого розвитку кримінального аналізу. До них доцільно віднести удосконалення нормативно-правових засад аналітичної діяльності правоохоронних органів, розвиток системи професійної підготовки кримінальних аналітиків, впровадження інтегрованих інформаційно-аналітичних платформ та посилення міжвідомчої взаємодії у сфері обміну аналітичними даними. Реалізація цих напрямів сприятиме формуванню в Україні сучасної моделі правоохоронної діяльності, заснованої на аналітичному управлінні ризиками та проактивному запобіганні злочинності.

Отже, результати дослідження підтверджують, що кримінальний аналіз є системоутворюючим елементом сучасної правоохоронної діяльності, розвиток якого визначається рівнем його інституційної інтеграції, технологічної підтримки та нормативного забезпечення.

Перспективи подальших наукових досліджень доцільно пов'язувати з розробленням методології використання аналітичних продуктів у кримінальному провадженні, дослідженням можливостей застосування штучного інтелекту в кримінальному аналізі, а також створенням інтегрованих моделей аналітичного забезпечення розслідування складних форм злочинності, зокрема кіберзлочинності, фінансових злочинів та діяльності транснаціональних кримінальних мереж.

Література:

1. Ratcliffe J. H. Intelligence-Led Policing. London : Routledge, 2016. 258 p.
2. Ratcliffe J. H. Intelligence-Led Policing. Cullompton : Willan Publishing, 2008. 232 p.
3. Ratcliffe J. H. Intelligence-Led Policing: International Perspectives / ed. J. H. Ratcliffe. Cullompton : Willan Publishing, 2010. 312 p.
4. Piza E. L., Arietti R. A. The Case for Crime Analysis: Enhancing Police Decision-Making through Data-Driven Approaches. Police Practice and Research. 2016. Vol. 17(5). P. 403–418.
5. Skipanes M., Demartini G., Franke K., Nissen A. B. Towards an Information Analysis Framework for Criminal Investigations. Forensic Science International: Digital Investigation. 2023. Vol. 44. Article 301515.
6. Clarke R. V., Eck J. E. Crime Analysis for Problem Solvers in 60 Small Steps. Washington : U.S. Department of Justice, 2015. 164 p.
7. Braga A. A., Weisburd D. L. Police Innovation and Crime Prevention: Lessons Learned from Problem-Oriented Policing. Crime & Delinquency. 2006. Vol. 52(3). P. 397–421.
8. Goldstein H. Problem-Oriented Policing. New York : McGraw-Hill, 1990. 230 p.
9. National Intelligence Model: Code of Practice. London : College of Policing, 2013. 64p.
10. Europol. Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA). Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2021. 92 p.
11. Europol. Decoding the EU's Most Threatening Criminal Networks. The Hague : Europol, 2022. 68 p.
12. International Association of Crime Analysts. Fundamentals of Crime Analysis. Overland Park : IACA, 2020. 145 p.

ISSN 3041-1793 Online
13. International Association of Crime Analysts. About Crime Analysis. URL: https://www.iaca.net (дата звернення: 12.03.2026).
14. CrimeSolutions. Hot Spots Policing. URL: https://crimesolutions.ojp.gov (дата звернення: 12.03.2026).
15. College of Policing. Intelligence Management. URL: https://www.college.police.uk (дата звернення: 12.03.2026).
16. Europol. Official website. URL: https://www.europol.europa.eu (дата звернення: 12.03.2026).
17. Дзьобань О. П., Манжай О. В. Кримінальний аналіз у діяльності правоохоронних органів: теоретико-правові засади. Харків : Право, 2018. 256 с.
18. Манжай О. В., Капустник В. В. Основи кримінального аналізу. Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2020. 212 с.
19. Intelligence-Led Policing : монографія / за ред. О. В. Манжая. Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2023. 320 с.
20. Організація кримінального аналізу в Національній поліції України : навчальний посібник / за ред. О. В. Манжая. Харків : ХНУВС, 2021. 198 с.

References:

1. Ratcliffe, J. H. (2016). Intelligence-led policing. London: Routledge.
2. Ratcliffe, J. H. (2008). Intelligence-led policing. Cullompton: Willan Publishing.
3. Ratcliffe, J. H. (2010). Intelligence-led policing: International perspectives. Cullompton: Willan Publishing.
4. Piza, E. L., & Arietti, R. A. (2016). The case for crime analysis: Enhancing police decision-making through data-driven approaches. Police Practice and Research, 17(5), 403–418.
5. Skipanes, M., Demartini, G., Franke, K., & Nissen, A. B. (2023). Towards an information analysis framework for criminal investigations. Forensic Science International: Digital Investigation, 44, 301515.
6. Clarke, R. V., & Eck, J. E. (2015). Crime analysis for problem solvers in 60 small steps. Washington: U.S. Department of Justice.
7. Braga, A. A., & Weisburd, D. L. (2006). Police innovation and crime prevention: Lessons learned from problem-oriented policing. Crime & Delinquency, 52(3), 397–421.
8. Goldstein, H. (1990). Problem-oriented policing. New York: McGraw-Hill.
9. National Intelligence Model: Code of Practice. (2013). London: College of Policing.
10. Europol. (2021). Serious and organised crime threat assessment (SOCTA). Luxembourg: Publications Office of the European Union.
11. Europol. (2022). Decoding the EU's most threatening criminal networks. The Hague: Europol.
12. International Association of Crime Analysts. (2020). Fundamentals of crime analysis. Overland Park: IACA.
13. International Association of Crime Analysts. (n.d.). About crime analysis. Retrieved from https://www.iaca.net
14. CrimeSolutions. (n.d.). Hot spots policing. Retrieved from https://crimesolutions.ojp.gov
15. College of Policing. (n.d.). Intelligence management. Retrieved from https://www.college.police.uk
16. Europol. (n.d.). Official website. Retrieved from https://www.europol.europa.eu
17. Dzioban, O. P., & Manzhai, O. V. (2018). Kryminalnyi analiz u diialnosti pravookhoronnykh orhaniv: teoretyko-pravovi zasady [Criminal analysis in law enforcement activities: Theoretical and legal foundations]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

ISSN 3041-1793 Online
18. Manzhai, O. V., & Kapustnyk, V. V. (2020). Osnovy kryminalnoho analizu [Fundamentals of criminal analysis]. Kharkiv: Kharkivskyi natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].

19. Manzhai, O. V. (Ed.). (2023). Intelligence-led policing [Intelligence-led policing]. Kharkiv: Kharkivskyi natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].

20. Manzhai, O. V. (Ed.). (2021). Orhanizatsiia kryminalnoho analizu v Natsionalnii politsii Ukrainy [Organization of criminal analysis in the National Police of Ukraine]. Kharkiv: Kharkivskyi natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 20.03.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 06.04.2026